ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของความกังวลต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคาม ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Associated Factors of COVID-19 Concern in Healthcare Workers at Mahasarakham Hospital During COVID-19 Outbreak

รติพร จันทะเหลา

Ratiporn Juntalao

แพทย์ฝึกปฏิบัติงานเพื่อวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม
สาขาเวชศาสตร์ครอบครัว โรงพยาบาลมหาสารคาม 44000
Resident in Family Medicine, Social medicine work group, Mahasarakham Hospital 44000
Corresponding Author: foxy_blossom@hotmail.com

(Received: 30 September 2022 Revised: 19 December 2022Accepted: 22 December 2022)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความกังวลต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคาม ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

รูปแบบและวิธีวิจัย : เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวางกลุ่มประชากรคือบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคามจำนวน 233 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน 2021 โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความเครียด ST5 และแบบคัดกรองความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ของกรมสุขภาพจิต 2020 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ปัจจัยหาความสัมพันธ์โดยวิธี Pearson Chi square และ Independent sample T-Test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่น้อยกว่า 0.05 (p-value < 0.05)

ผลการศึกษา : เก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร 233 คน เป็นเพศหญิง 190 คน (ร้อยละ 81.5) เพศชาย 43 คน (ร้อยละ 18.5) อายุมัธยฐานของประชากรคือ 35 ปี พบความชุกของความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ในระดับต่ำ 31 คน (ร้อยละ 13.3) ระดับปานกลาง 184 คน (ร้อยละ 79.0) และระดับสูง 18 คน (ร้อยละ 7.7) การศึกษานี้พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 นั้นมี 5 ปัจจัยได้คือ ปัจจัยเรื่องความเพียงพอของรายได้ สถานภาพการสมรส แผนกที่ทำงาน อายุการทำงาน และอายุของผู้เข้าร่วมการศึกษา

สรุปผลการศึกษา : ความชุกของความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 79) กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอ กลุ่มที่แต่งงานแล้ว กลุ่มที่อายุน้อยและมีอายุการทำงานที่น้อยกว่า เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 จึงควรมีการเฝ้าระวังประชากรกลุ่มนี้และให้การดูแลช่วยเหลือเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ : โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19), ความกังวล, บุคลากรทางการแพทย์

ABSTRACT

Objective : To study the associated factors of COVID-19 concern in healthcare workers at Mahasarakham Hospital during COVID-19 outbreak.

Method : This study was the cross-sectional analytic study on 233 healthcare workers at Mahasarakham Hospital. Data was collected in April to June 2021 using personal data, stress and screening COVID-19 concern questionnaires. The factors associated with COVID-19 concern were analyzed by using Pearson Chi square and independent sample T-Test. The level of statistical significance was set at less than 0.05 (p-value < 0.05)

Result : A total of 233 healthcare workers completed the study, 81.5 % were female and 18.5% were male with average age 35 years old. The prevalence of COVID-19 concern divided into, low concern 13.3%, moderate concern 79.0%, and high concern 7.7%. The associated factors of COVID-19 concern correlated with income inadequacy, status, department, years' experience and age.

Conclusion : The prevalence of COVID-19 concern in this study showed most of them are moderate. Groups of insufficient income, married status, younger and less years' experience were associated with COVID-19 concern. However, screening and early intervention for this population should be implemented to decrease the adverse effects.

Keyword : COVID-19, concern, healthcare workers

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) คือโรคติดต่อซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 โรคอุบัติใหม่นี้มีการระบาดครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 ต่อมามีการระบาดกระจายออกไปหลายทวีป และส่งผลกระทบแก่หลายประเทศทั่วโลก[1] ผู้ติดเชื้อจะมีอาการเช่นเดียวกับผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ โดยจะแสดงอาการตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และมีไข้ แต่ในบางรายมีอาการรุนแรง เช่น ปอดติดเชื้อหรือหายใจลำบากร่วมด้วย รายงานจากองค์การอนามัยโลกพบอัตราการเสียชีวิตร้อยละ 3.4 ทั้งนี้ขึ้นกับความรุนแรงของการระบาดและความพร้อมของระบบสาธารณสุขของแต่ละประเทศ[2] องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ประกาศให้ โรคโควิด-19 เป็นโรคที่เป็นการระบาดใหญ่ (pandemic) เมื่อวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 2020[3]

บุคลากรทางการแพทย์เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องให้บริการใกล้ชิดกับผู้ที่มีความเสี่ยงติดเชื้อและผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ หวาดกลัว วิตกกังวล เครียด และบางครั้งต้องประสบเหตุการณ์สูญเสียผู้ป่วยที่ดูแลหรือคนใกล้ชิด[2] จากหลายการศึกษาพบบุคลากรทางการแพทย์มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่เพิ่มขึ้นทั้งด้านความวิตกกังวล อาการซึมเศร้า และอาการนอนไม่หลับ การศึกษาที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ทำการศึกษาระหว่างวันที่ 29 มกราคม 2563 ถึง 3 กุมภาพันธ์ 2563 พบว่าผู้เข้าร่วมการศึกษามีอาการซึมเศร้าร้อยละ 50.4 มีอาการ วิตกกังวลร้อยละ 44.6 และมีอาการนอนไม่หลับร้อยละ 34 ในการศึกษานี้ยังพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงของอาการทางจิตใจ ได้แก่ วิชาชีพพยาบาล เพศหญิง การปฏิบัติงานด่านหน้า[4] การศึกษาในประเทศอิตาลีในช่วงปลายเดือนมีนาคม 2563 พบว่าร้อยละ 49.4 ของบุคลากรทางการแพทย์มีอาการของภาวะเครียดภายหลังภยันตราย (post-traumatic stress)[5] และการศึกษาในประเทศเอกวาดอในช่วงเดือนเมษายน 2563 ร้อยละ 90 ของบุคลากรทางการแพทย์มีภาวะหมดไฟระดับปานกลางถึงรุนแรง เป็นต้น

เพราะฉะนั้นการเฝ้าระวังและติดตามประเมินความกังวล ของบุคลากรทางการแพทย์ในยุคการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 จึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของความกังวลต่อโรคติดเชื้อโควิด-19 ของบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงที่มีการระบาดของโรคในประเทศไทยยังมีน้อย และไม่พบว่ามีการศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลมหาสารคามมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของความกังวลต่อโรคติดเชื้อโควิด-19 ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคาม เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายภายในองค์กรในการประเมินปัญหา วางแผนดูแลรักษา และเฝ้าระวังสุขภาวะทางใจของบุคลากรต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความกังวลต่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคาม ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

นิยามเชิงปฏิบัติการ

ภาวะวิตกกังวล หมายถึง ปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเครียดในสิ่งที่ใกล้เข้ามาประชิดตัว ส่วนใหญ่มักจะไม่แน่ใจและไม่ชัดเจน โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบคัดกรองความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ของกรมสุขภาพจิต ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้คัดกรองผู้ที่มีความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ซึ่งมีจุดประสงค์ให้สามารถช่วยเหลือและหาวิธีลดความกังวลอย่างเหมาะสม โดยไม่ใช่การวินิจฉัยหรือบ่งบอกว่ามีความเจ็บป่วยหรือมีความผิดปกติทางจิตแต่อย่างใด[2]

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) หมายถึง โรคติดเชื้อที่เกิดจากเชื้อไวรัสSARS-CoV-2 เป็นโรคอุบัติใหม่ซึ่งมีการระบาดครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 ขณะนี้โรคโควิด-19 มีการระบาดใหญ่ไปทั่วโลก ส่งผลกระทบแก่หลายประเทศ1

แบบประเมินความเครียด (ST-5) ของกรมสุขภาพจิต ข้อมูลที่ได้มาแบ่งตามเกณฑ์คะแนนออกเป็น 4 กลุ่ม คะแนน 0-4 คือเครียดเล็กน้อย คะแนน 5-7 คือเครียดปานกลาง คะแนน 8-9 คือเครียดมาก และคะแนน 10-15 คือเครียดมากที่สุด

รูปแบบและวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytic study) กลุ่มประชากรคือ บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคามที่ทำงานในช่วงมีการระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อโควิด-19 (ตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2020 จนถึง 31 มิถุนายน 2021)โดยมีเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) คือเป็นบุคลากรโรงพยาบาลมหาสารคามที่มีรายชื่อ ณ วันที่ 15-28 มิถุนายน 2021 และทำงานในช่วงมีการระบาดใหญ่ (pandemic) ของโรคติดเชื้อโควิด19เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria) คือบุคลากรที่ลาออกหรือเสียชีวิตระหว่างช่วงเวลาทำการศึกษา,บุคลากรที่ลาคลอดบุตร หรือมีโรคประจำตัวทางจิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น

คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างการศึกษา โดยใช้สูตร Estimating a proportion โดยให้ Confidential proportion = 95%, Estimated proportion = 0.9493, Acceptable difference = 0.05 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้อย่างน้อย 83 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเองโดยเนื้อหาประกอบด้วย 4 ส่วนได้แก่ ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล, ปัจจัยจากงาน, ปัจจัยจากความเครียด และแบบคัดกรองความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ของกรมสุขภาพจิต 2020

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่าง วันที่ 1 เมษายน ถึง วันที่ 31 มิถุนายน 2021 ได้ทำการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) ทั้งในแผนกผู้ป่วยนอก, แผนกผู้ป่วยในและกลุ่มงานต่างๆในโรงพยาบาลมหาสารคาม โดยได้อธิบายวัตถุประสงค์ รวมถึงรายละเอียดของแบบสอบถาม และถามความสมัครใจในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างก่อนเก็บข้อมูล ข้อมูลจากแบบสอบถามถูกนำมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version26 ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ได้แก่ Frequency, minimum, maximum, mean, SD, 95% CI และหาความสัมพันธ์โดยวิธี Pearson Chi square และ Independent sample T-Test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่น้อยกว่า 0.05 (p-value < 0.05)

ข้อพิจารณาทางด้านจริยธรรม

มีการขออนุญาตและชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ไม่มีการระบุชื่อสกุล และไม่มีข้อมูลใดที่สามารถสื่อย้อนไปยังผู้เข้าร่วมวิจัยได้ รวมถึงผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิ์ที่จะออกจากการวิจัยได้ในทุกขั้นตอน นอกจากนี้งานวิจัยยังไม่มีการใส่สิ่งแทรกแซง ไม่มีประเด็นที่ไวต่อความรู้สึก งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม เลขที่ มค ๐๐๓๒.๐๐๒/๕๓๓

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 : ข้อมูลปัจจัยด้านบุคคล

การศึกษานี้ได้เก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคามทั้งสิ้น 233 คน เป็นเพศหญิง 190 คน (ร้อยละ 81.5) เป็นเพศชาย 43 คน (ร้อยละ 18.5) มีอายุอยู่ในช่วง 20-59 ปี อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36.97 ปี สถานภาพโสด 98 คน (ร้อยละ 42.1) สถานภาพสมรส 120 คน (ร้อยละ 51.5) สถานภาพหย่าร้าง 15 คน (ร้อยละ 6.4) ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี 62 คน (ร้อยละ 26.6) ระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป 171 คน (ร้อยละ 73.4) มีรายได้เพียงพอ 141 คน (ร้อยละ 60.5) มีรายได้ไม่เพียงพอ 92 คน (ร้อยละ 39.5) มีภาระครอบครัวน้อย 31 คน (ร้อยละ 13.3) มีภาระครอบครัวปานกลางถึงมาก 202 คน (ร้อยละ 86.7) ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว 46 คน (ร้อยละ 19.7) อาศัยอยู่กับครอบครัว 187 คน (ร้อยละ 80.3) มีโรคประจำตัว 53 คน (ร้อยละ 22.7) ไม่มีโรคประจำตัว 180 คน (ร้อยละ 77.3) ได้รับวัคซีนโควิด-19 สองเข็ม 53 คน (ร้อยละ 22.7) ได้รับวัคซีนโควิด-19 สามเข็ม 180 คน (ร้อยละ 77.3)

ตอนที่ 2 : ข้อมูลปัจจัยด้านงาน

แบ่งตามตำแหน่งประกอบด้วยพยาบาล 130 คน (ร้อยละ 55.8) ผู้ช่วยพยาบาล 39 คน (ร้อยละ 16.7) พนักงานทั่วไป 35 คน (ร้อยละ 15) นักรังสีเทคนิค 14 คน (ร้อยละ 6) แพทย์ 9 คน (ร้อยละ 3.9) เภสัชกร 6 คน (ร้อยละ 2.6) แบ่งตามแผนกงานประกอบด้วยแผนกผู้ป่วยใน 111 คน (ร้อยละ 47.6) แผนกผู้ป่วยนอก 58 คน (ร้อยละ 24.9) แผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน 24 คน (ร้อยละ 10.3) แผนกรังสีวิทยา 15 คน (ร้อยละ 6.4) แผนกเภสัชกรรม 6 คน (ร้อยละ 2.6) และแผนกอื่นๆ อีก 19 คน (ร้อยละ 8.2) อายุการทำงานอยู่ในช่วง 1-41 ปีอายุการทำงานเฉลี่ยอยู่ที่ 11.8 ปี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน 233 คน (ร้อยละ 100) ปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยโควิด-19 โดยตรง 74 คน (ร้อยละ 31.8) ไม่ได้ดูแลผู้ป่วยโควิด-19 โดยตรง 159 คน (ร้อยละ 68.2)

ตอนที่ 3 : ข้อมูลปัจจัยด้านความเครียด

จากแบบประเมินความเครียด (ST-5) ของกรมสุขภาพจิต ข้อมูลที่ได้มาแบ่งตามเกณฑ์คะแนนออกเป็น 4 กลุ่ม คะแนน 0-4 คือเครียดเล็กน้อยมี 149 คน (ร้อยละ 63.9) คะแนน 5-7 คือเครียดปานกลางมี 63 คน (ร้อยละ 27) คะแนน 8-9 คือเครียดมากมี 13 คน (ร้อยละ 5.8) คะแนน 10-15 คือเครียดมากที่สุดมี 8 คน (ร้อยละ 3.4)

ตอนที่ 4 : ข้อมูลด้านความกังวลต่อโรคติดเชื้อโควิด-19 และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแบบคัดกรองความกังวลต่อไวรัส covid-19 ของกรมสุขภาพจิต ข้อมูลที่ได้มาแบ่งตามเกณฑ์คะแนนออกเป็น 3 กลุ่ม คะแนน 5-6 คือมีความกังวลระดับต่ำมี 31 คน (ร้อยละ 13.3) คะแนน 7-11 คือมีความกังวลระดับปานกลางมี 184 คน (ร้อยละ 79.0) คะแนน 12 คะแนนขึ้นไป คือมีความกังวลระดับสูงมี 18 คน (ร้อยละ 7.7)
การศึกษานี้พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความกังวลต่อไวรัส covid-19 ที่ p-value < 0.05 นั้นมี 5 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยเรื่องความเพียงพอของรายได้ สถานภาพการสมรส แผนกที่ทำงาน อายุการทำงานและอายุของผู้เข้าร่วมการศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 4

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของความกังวลต่อโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคามในช่วงการระบาดของโรค ซึ่งได้ทำการศึกษาในบุคลากรทางการแพทย์ทั้งหมด 233 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 นั้นได้แก่ ปัจจัยเรื่องความเพียงพอของรายได้ สถานภาพการสมรส แผนกที่ทำงาน อายุการทำงานและอายุของผู้เข้าร่วมการศึกษา

จากการศึกษานี้พบว่าผู้ที่มีรายได้เพียงพอมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความกังวลระดับต่ำมากกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอ 0.357 เท่า (95% CI = 0.164-0.778) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิศิษฎ์ เนติโรจนกุล และคณ[6] ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของปัญหาทางสุขภาพจิตของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลนครปฐมในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 พบว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการมีปัญหาสุขภาพจิตและกังวลมากกว่าผู้ที่มีรายได้เพียงพอ ปัจจัยเรื่องสถานภาพก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 โดยพบว่าอัตราส่วนของผู้ที่แต่งงานแล้ว มีความกังวลมากที่สุดรองลงมาคือ คนโสด และบุคคลที่มีการหย่าร้างตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kisely และคณะ[7] ที่พบว่าการมีบุคคลที่ต้องดูแล หรือมีปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น มีบุตรอยู่ที่บ้าน หรือมีรายได้ที่ไม่เพียงพอนั้นสัมพันธ์กับ ผลกระทบทางด้านสุขภาพจิต

ผลการศึกษาปัจจัยแผนกที่ทำงานพบว่าอัตราส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานในแผนกรังสีวิทยา และเภสัชกรรม มีความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 มากที่สุด รองลงมาคือแผนกผู้ป่วยใน แผนกฉุกเฉิน และแผนกผู้ป่วยนอก ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าผู้ที่ปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 โดยตรงไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ซึ่งผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาส่วนใหญ่[6,8] ที่พบว่าผู้ที่ปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 โดยตรงมักจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีปัญหาสุขภาพจิตมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ปฏิบัติงานโดยตรง เหตุที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะศึกษากันคนละช่วงเวลา ด้วยการศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาในช่วงแรกของการระบาดของโรคโควิด-19 จึงทำให้ผู้ติดเชื้อมีปริมาณน้อยการเข้าถึงวัคซีนและอุปกรณ์ป้องกันก็น้อยกว่าปัจจุบัน จึงทำให้การศึกษาส่วนใหญ่พบความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 โดยตรง

ปัจจัยเรื่องอายุการทำงานและอายุของผู้เข้าร่วมวิจัย เป็นอีกปัจจัยหนึ่งมีความสัมพันธ์กับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 โดยพบว่ากลุ่มที่มีความกังวลต่ำ มีค่าเฉลี่ยอายุการทำงานและอายุของผู้เข้าร่วมการศึกษาสูงกว่า กลุ่มที่กังวลปานกลางถึงสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญยธรณ์ ทองแก้ว และคณะ[9] ที่ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอกพบว่า กลุ่มที่มีอายุมากมีความเครียดน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย ซึ่งผลของอายุและประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าอาจทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยมีการปรับตัวและจัดการปัญหาได้ดีกว่า จึงทำให้มีความเครียดและความกังวลที่น้อยกว่าได้

สรุปผลการศึกษา

บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลมหาสารคามส่วนใหญ่มีความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 ในระดับปานกลาง ร้อยละ 79 แต่ยังมีบุคลากรอีกร้อยละ 7.7 มีความกังวลระดับสูงซึ่งกลุ่มนี้ควรได้รับการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความกังวลต่อไวรัสโควิด-19 นั้นมี 5 ปัจจัยได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ สถานภาพสมรส แผนกที่ทำงาน (แผนกรังสีวิทยา และเภสัชกรรม) อายุการทำงาน และอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาครั้งถัดไปควรมีการศึกษากลุ่มประชากรให้ครอบคลุมและมีขนาดมากขึ้น เพิ่มการเก็บข้อมูลให้หลากหลายแผนก เพื่อผลการศึกษาจะได้เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรอย่างแท้จริง

2. เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกินระยะเวลานาน การศึกษานี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ผลการศึกษาจึงไม่สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ของช่วงเวลาอื่นที่มีการระบาดได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งถัดไปจึงควรเก็บข้อมูลในแต่ละช่วงเวลาของการระบาดเพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นผลมาจากการอนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือของบุคคลหลายท่านผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์แพทย์หญิงเบญจวรรณ ธรรมปัญญวัฒน์ หัวหน้ากลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลมหาสารคาม นายแพทย์ธนิน ฐิติพรรณกุล หัวหน้ากลุ่มงานพยาธิวิทยากายวิภาค นายแพทย์มารุต ตำหนักโพธิ หัวหน้ากลุ่มงานอาชีวเวชศาสตร์โรงพยาบาลมหาสารคาม ที่คอยให้คำปรึกษาในการออกแบบงานวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขอขอบพระคุณแพทย์หญิงอมาดา มีชัยเจริญยิ่ง แพทย์พี่เลี้ยงกลุ่มงานอายุรกรรมโรงพยาบาลมหาสารคาม ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอาสาสมัครบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลมหาสารคามทุกท่าน ที่สละเวลาให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Coronavirus disease covid-19 [Internet]. 2021 [cited 2021 June 5]. Available from: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19
2. กรมสุขภาพจิต. คู่มือการดูแลสังคมจิตใจบุคลกรสุขภาพในภาวะวิกฤตโควิด-19. พิมพ์ครั้งที่1. จังหวัดนนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2563
3. Cucinotta D, Vanelli M. WHO Declares COVID-19 a Pandemic. Acta bio-medica : Atenei w2swParmensis. 2020;91(1):157-60
4. Cheng PK, Wong DA, Tong LK, Ip SM, Lo AC, Lau CS, et al. Viral shedding patterns of coronavirus in patients with probable severe acute respiratory syndrome. Lancet 2004; 363(9422): 1699-700.
5. Department of Disease Control. [Cited 2020 Mar 21]. Available from: https://www.ph.mahidol.ac.th/news/covid19/Edited_COVID-19%20byDDC-MOPH.pdf
6. วิศิษฎ์ เนติโรจนกุล. ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของปัญหาทางสุขภาพจิตของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลนครปฐมในยุคการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19.วารสารแพทย์เขต 4-5. 2563;4: 616-627.
7. Kisely S, Warren N, McMahon L. Occurrence, prevention, and management of the psychological effects of emerging virus outbreaks on healthcare workers: rapid review and meta-analysis. BMJ 2020;369:m1642.
8. Lai J, Ma S, Wang Y, Cai Z, Hu J, Wei N, et al. Factors Associated with Mental Health Outcomes Among Health Care Workers Exposed to Coronavirus Disease 2019. JAMA network open. 2020;3(3): e203976.
9. ธัญยธรณ์ ทองแก้ว. ความเครียดจากการทำงานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก. Chula Med J 2018; 62: 197-209.

ตารางแสดงข้อมูลปัจจัยด้านบุคคล งาน ความเครียด และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆกับความกังวลต่อไวรัส covid-19

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลปัจจัยด้านบุคคล (n=233)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	43	18.5
- หญิง	109	81.5
อายุ (ปี)		
0-35 ปี	119	51.1
36-60 ปี	114	49.8
สถานภาพ		
- โสด	98	42.1
- แต่งงาน	120	51.5
- หย่าร้าง	15	6.4
ระดับการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	62	26.6
- ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	171	73.4
ความเพียงพอของรายได้		
- เพียงพอ	141	60.5
- ไม่เพียงพอ	92	39.5
ภาระครอบครัว		
- น้อย	31	13.3
- ปานกลาง	147	63.1
- มาก	55	23.6
ที่อยู่อาศัย		
- ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว	46	19.7
- อาศัยอยู่กับครอบครัว	187	80.3
โรคประจำตัว		
- มี	53	22.7
- ไม่มี	180	77.3
วัคซีนโควิด-19		
- ได้รับ 2 เข็ม	53	22.7
- ได้รับ 3 เข็ม	180	77.3

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลปัจจัยด้านงาน (n=233)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
สาขาอาชีพ		
- พยาบาล	130	55.8
- ผู้ช่วยพยาบาล	39	16.7
- พนักงานทั่วไป	35	15
- นักรังสีเทคนิค	14	6
- แพทย์	9	3.9
- เภสัชกร	6	2.6
แผนกที่ทำงาน		
- แผนกผู้ป่วยใน	111	47.6
- แผนกผู้ป่วยนอก	58	24.9
- แผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน	24	10.3
- แผนกรังสีวิทยา	15	6.4
- แผนกเภสัชกรรม	6	2.6
- แผนกอื่นๆ	19	8.2
อายุการทำงาน		
1-10 ปี	127	54.5
11-20 ปี	55	23.6
21-30 ปี	35	15
31-40 ปี	16	6.9
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน		
- มีความสัมพันธ์อันดี	233	100
- มีความขัดแย้ง	0	0
ปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยโควิด-19 โดยตรง		
- ใช่	74	31.8
- ไม่ใช่	159	68.2

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลปัจจัยด้านความเครียด (n=233)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
-เครียดเล็กน้อย	149	63.9
-เครียดปานกลาง	63	27
-เครียดมาก	13	5.8
-เครียดมากที่สุด	8	3.4

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลด้านความกังวลต่อโรคติดเชื้อโควิด-19 (n=233)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
-ความกังวลระดับต่ำ	31	13.3
-ความกังวลระดับปานกลาง	184	79
-ความกังวลระดับสูง	18	7.7

ตารางที่ 5 ตารางแสดงความสัมพันธ์ (Pearson chi-aquare)ระหว่างปัจจัยต่างๆกับความกังวลต่อไวรัส covid-19 (n=233)

ตัวแปร	กังวลปานกลาง-สูง	กังวลต่ำ	Odds ratio (95% CI)	p-value
เพศ				
- ชาย	38	5	0.830	0.720
- หญิง	164	26	(0.299-2.302)	
สถานภาพ				
- โสด	85	13	-	0.006*
- แต่งงาน	108	12		
- หย่าร้าง	9	6		
ระดับการศึกษา				
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	52	10	1.374	0.445
- ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	150	21	(0.607-3.108)	
ความเพียงพอของรายได้				
- เพียงพอ	129	12	0.357	0.008*
- ไม่เพียงพอ	73	19	(0.164-0.778)	
ภาระครอบครัว				
- น้อย	26	5	1.302	0.619
- ปานกลางถึงมาก	176	26	(0.459-3.690)	
ที่อยู่อาศัย				
- ไม่ได้อาศัยอยู่กับครอบครัว	39	7	1.219	0.680
- อาศัยอยู่กับครอบครัว	163	24	(0.490-3.033)	

โรคประจำตัว				
- มี	45	8	1.214	0.663
- ไม่มี	157	23	(0.508-2.897)	
วัคซีนโควิด-19				
- ได้รับ 2 เข็ม	48	5	0.617	0.345
- ได้รับ 3 เข็ม	154	26	(0.225-1.695)	
สาขาอาชีพ				
- พยาบาล	113	17	-	0.464
- ผู้ช่วยพยาบาล	33	6		
- พนักงานทั่วไป	28	7		
- นักรังสีเทคนิค	14	0		
- แพทย์	8	1		
- เภสัชกร	6	0		
แผนกที่ทำงาน				
- แผนกผู้ป่วยใน	98	13	-	0.039*
- แผนกผู้ป่วยนอก	45	13		
- แผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน	19	5		
- แผนกรังสีวิทยา	15	0		
- แผนกเภสัชกรรม	6	0		
- แผนกอื่นๆ	19	0		
ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน				
- มีความสัมพันธ์อันดี	202	31	-	-
- มีความขัดแย้ง	0	0		
ดูแลผู้ป่วยโควิด-19 โดยตรง				
- ใช่	65	9	0.862	0.726
- ไม่ใช่	137	22	(0.376-1.977)	
ความเครียด				
- เครียดน้อยถึงปานกลาง	182	30	3.297	0.227
- เครียดมากถึงมากที่สุด	20	1	(0.426-25.485)	

ตารางที่ 5 ตารางแสดงความสัมพันธ์ (Independent – Sample T-Test) ระหว่างปัจจัยเรื่องอายุกับความกังวลต่อไวรัส covid-19 (n=233)

ตัวแปร	N	Mean	SD	t	p-value
อายุผู้เข้าร่วมวิจัย (ปี)					
-กังวลปานกลาง-สูง	202	36.44	10.18	2.04	0.042*
-กังวลต่ำ	31	40.45	10.38		
อายุการทำงาน(ปี)					
-กังวลปานกลาง-สูง	202	11.08	9.47	2.89	0.004*
-กังวลต่ำ	31	16.48	10.89		